

AS ABELLAS, MÁIS QUE MEL

Xesús Asorey*

As abellas foron declaradas a especie máis valiosa do planeta segundo a opinión dos expertos científicos reunidos en Londres pola *Royal Geographical Society*, no ano 2008. Dous científicos presentaron o debate: o Dr. David Thomas argumentou a favor do plancton, mentres que o Dr. George McGavin postulou a favor das abellas. Cada científico presentou probas e evidencias da importancia destes dous organismos para o resto dos seres vivos do mundo. E gañaron as abellas, xa que un cuarto de millón de especies de plantas con flores dependen destes insectos, cruciais para a produción agrícola, para a produción froiteira e para outros moitos cultivos que comemos a diario.

Alvariza de pedra con colmeas modernas dentro, en Viana do Bolo.

APICULTURA NA GALIZA

Nas casas de campo sempre houbo abellas. No Catastro do Marqués da Ensenada (1750) figuran arredor de 400.000 colmeas; na actualidade, contamos cunhas 170.000 que posúen uns 3.500 abelleiros e abelleiras. Na tese doutoral de Abel Yáñez do ano 1.999, cifrábase a produción media por colmea en 22 quilos de mel por ano. Na actualidade, a Indicación Xeográfica de Protexida (IXP) Mel de Galicia calcula unha produción media de 15 quilos. Na década dos oitenta do pasado século a mortalidade anual de enxames estaba nun 8-10% anual; na actualidade, elévase a un 30-40% de baixas cada ano.

CAUSAS DO DECLIVE

As producións están baixando e as mortalidades subindo. En 1985, chegou un parasito procedente de Asia, a varroa. A partires do ano 1994 apareceron no mercado os insecticidas neonicotinoideos con uso xeneralizado na agricultura actual. Neste século apareceron dous novos factores como son o cambio climático e a especie exótica invasora, a avespa velutina (procedente tamén de Asia). Este conxunto de factores que se están dando a nivel mundial explicarían este declive. Na Galiza, tamén podemos incluír os lumes dos montes como outro factor importante.

O USO DE PRODUTOS FITOSANITARIOS

O emprego de produtos químicos na agricultura considérase unha das principais causas do declive das abellas en Europa. Insecticidas e herbicidas poden causar a morte de maneira directa ou indirecta das abellas e doutros polinizadores silvestres, alterando os hábitats.

O cambio climático afecta, tanto aos polinizadores silvestres, como á actividade apícola, debido ás diverxencias fenolóxicas e desaxustes entre polinizadores e plantas polinizadas que fan trocar o ciclo biolóxico das abellas e doutros polinizadores. Na Galiza tamén se está comprobando que os microclimas se están acentuando.

A avespa asiática (*Vespa velutina*) chegou a Europa en 2004. O seu éxito invasor explícase pola súa boa adaptación ás condicións ambientais e climáticas do suroeste europeo, similares ás das súas zonas de orixe.

Todos estes son factores provocados polos humanos que están estragando o ambiente e os ecosistemas e fan que, desde o sector abelleiro, levemos tempo definindo as abellas como "sentinelas do medio ambiente", que nos están avisando de que o planeta Terra corre o risco de converterse nun deserto verde pola falta de polinizadores.

AS FORTALEZAS DO SECTOR APÍCOLA GALEGO

A día de hoxe, o conxunto da poboación xa é bastante consciente do valor ambiental das abellas polo seu efecto polinizador, e tamén se incrementou a valoración de consumir produtos das abellas nunha alimentación saudable.

Dous terzos do territorio galego é monte, con flores silvestres que proporcionan produtos apícolas de alta calidade. O castiñeiro, as silveiras, as uces (queirogas) e o carballo rebolo son a base da nosa produción apícola. O eucalipto vello ten interese apícola, pero os cultivos de ciclo corto afectan gravemente á biodiversidade floral e non teñen interese apícola.

O sector abelleiro tamén conta con organizacións que defenden o sector. A Asociación Galega de Apicultura, AGA, fundada no ano 1980, conta na actualidade con preto de 2.000 asociados e asociadas. Ten como fins a defensa do sector e promove o desenvolvemento integral da apicultura galega difundindo na sociedade a importancia da abella como insecto polinizador imprescindible para o mantemento da biodiversidade e da produción de alimentos.

AGA está asociada a nivel europeo con Bee Life para loitar contra os insecticidas que fan desaparecer as abellas. A nivel de Estado tamén pertence á CODACC, Confederación en Defensa da Abella da Cornixa Cantábrica. Creou no ano 1990 a Cooperativa Erica Mel para comercia-

Lucía Casas

Apiario moderno nas montañas de Viana do Bolo.

lizar as colleitas dos seus asociados e asociadas, promover a produción de calidade e informar aos consumidores das bondades dos nosos produtos apícolas. No ano 2018 botou a andar a Escola Galega de Apicultura, EGA, fundada por AGA xunto co Concello de Allariz e coa Fundación Ramón González Ferreiro.

O Apiturismo é unha nova faceta que estamos empezando a desenvolver. As construcións apícolas tradicionais, con grande pegada nas construcións en pedra seca, un tipo de arquitectura recentemente declarada como Patrimonio Cultural Inmaterial da Humanidade pola UNESCO, conforman un conxunto etnográfico que còmpre poñer en valor. Este tipo de colmeares antigos son únicos no mundo, presentes só no Noroeste da Península Ibérica, polo que son un grande atractivo de cara aos visitantes.

Temos unha denominación de calidade, a IXP-Mel de Galicia, que garante a orixe e a calidade do mel, favorecendo a comercialización en circuitos longos, aínda que a maior parte dos produtores e produtoras posúen pequenas explotacións e venden os seus produtos nos mercados locais e de proximidade con moi boa aceptación por parte dos consumidores.

OS PESTICIDAS NEONICOTINOIDES

A Axencia Europea de Seguridade Alimentaria (EFSA) confirmou que os pesticidas neonicotinoídes representan un grave risco para os polinizadores silvestres e para as abellas do mel. En xeral, a agricultura actual baseada na industria dos agroquímicos conforma un modelo de produción de alimentos insostible.

O director da Unidade de Pesticidas da EFSA, José Tarazona, presentou conclusións contundentes a partir dunha gran cantidade de datos con información moi detallada neste senso.

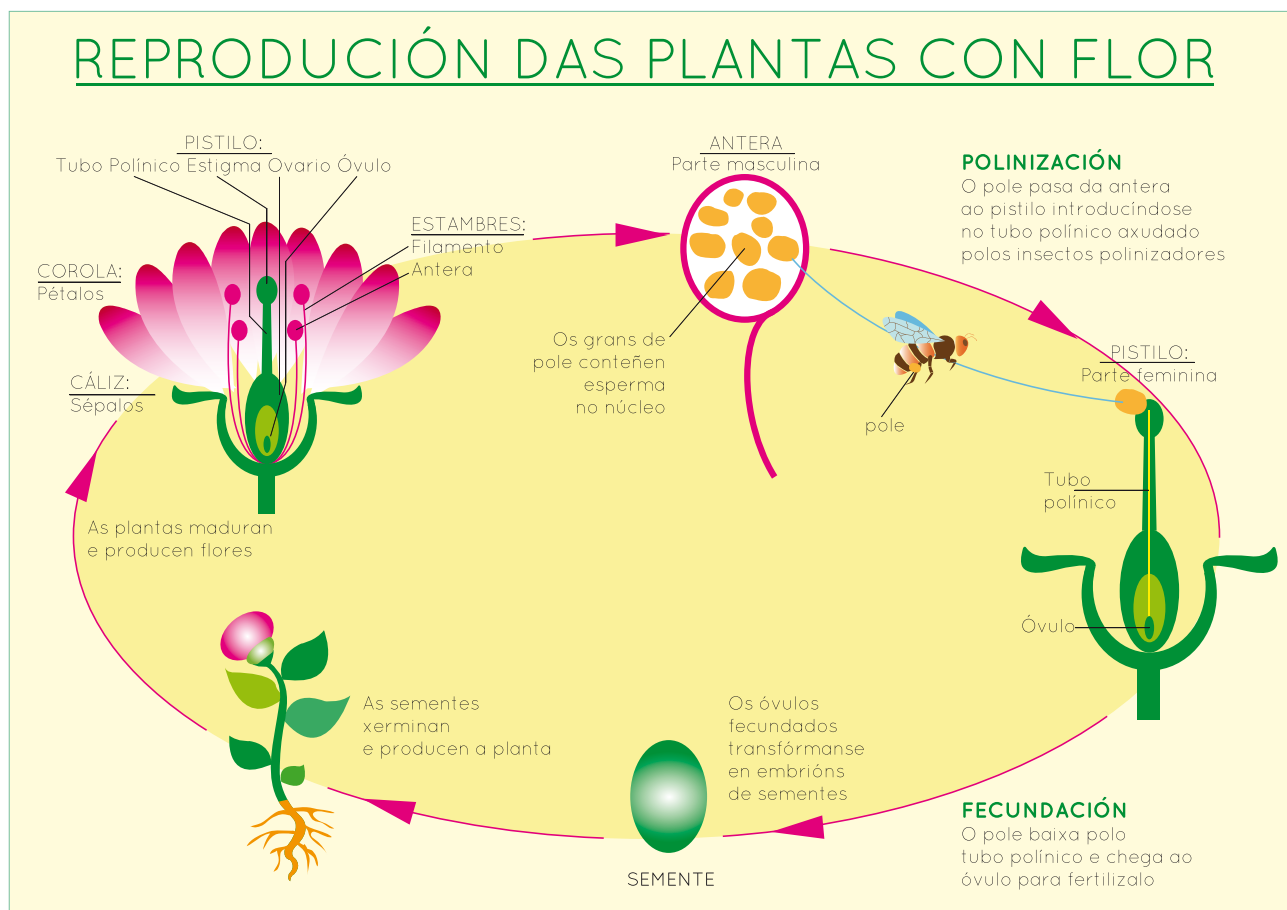
As asociacións de apicultores e organizacións ambientalistas e moitos outros colectivos esixen a prohibición destes insecticidas neonicotinoídes na Unión Europea e recalcan que a Comisión Europea debe actuar de forma inmediata. A evidencia científica é contundente. Existen máis de 700 estudos e novos datos sobre a perigosidade destes produtos. As abellas e os cultivos e plantas que polinizan están en grave risco debido ao uso de neonicotinoídes.

CONCLUSIÓN

Os expertos da ONU propoñen cambiar o modelo de produción agraria, diminuíndo o uso de pesticidas, e buscar formulas alternativas para o control de pragas, promovendo hábitats favorables para os polinizadores e incluíndo prácticas agrícolas sostibles, como a agricultura ecolóxica. Tamén propoñen realizar investigacións para axudar a cubrir as lagoas nos coñecementos existentes relacionados coa conservación dos polinizadores.

En definitiva, o mel podémolo importar, pero a polinización, non.

*Xesús Asorey é voceiro de AGA.

A polinización.